

УДК 378.091.212:005.963.2–051(477)

Ю. В. Шевченко

кандидат педагогічних наук,
директор КЗ «Василівська гімназія «Сузір'я» –
загальноосвітня школа I–III ступенів
Василівської районної ради Запорізької області»

Н. В. Меркулова

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри соціальної роботи,
соціальної педагогіки та дошкільної освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

СПЕЦИФІКА ТЬЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито проблему специфіки тьюторського супроводу в умовах закладу загальної середньої освіти. Відзначено, що в контексті модернізації системи освіти України тьютор має спрямовувати свою професійно-педагогічну діяльність на реалізацію інноваційного змісту для поліпшення якості навчання учнів. Визначено, що результатом інноваційних процесів стає використання теоретичних і практичних нововведень, а також таких, що утворюються на межі теорії і практики тьюторського супроводу. Так, тьютор може виступати автором, дослідником, користувачем і пропагандистом інноваційних педагогічних технологій, теорій та концепцій.

Інноваційні процеси в Україні активізували дві важливі проблеми педагогіки – проблему вивчення, узагальнення і поширення передового тьюторського досвіду та проблему впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Виявлено, що тьюторство – ідеологія, яка побудована на таких цінностях і підходах, які сприяють освоєнню педагогом нової професійної ролі, усвідомленню ним філософії індивідуалізації освітнього процесу, практичного освоєння інших технологій, у тому числі і технологій відкритої освіти.

Під час дослідження було виявлено, що тьюторський супровід реалізується на основі цінностей індивідуалізації, свободи, самовизначення, осмисленого ставлення до власного життя, свого майбутнього. Зазначимо, що такий процес пов'язаний із завданнями виховання – навчити учня використовувати себе у зв'язку зі своїми цілями та образом майбутнього, бачити себе як потенціал. Доведено, що така робота дає змогу побудувати індивідуальну виховну траєкторію для кожного учня. Готовність педагогів до тьюторської інноваційної діяльності забезпечується оволодінням ними технології її організації та здійснення у системі закладу загальної середньої освіти. Так, головним у цьому процесі має стати підготовка вчителя до роботи у новітній школі, яка змінюється не лише за типом, але й за змістом, формами та методами організації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: тьютор, інновації, інноваційні педагогічні технології, тьюторський супровід, компетентність, методологія, методика.

Постановка проблеми. Провідне місце у переході навчальних закладів у новий якісний стан роботи відводиться розробці та впровадженню педагогічних інновацій силами професійно компетентних, психологічно підготовлених, творчих педагогічних колективів у співтворчості з учнями. І цей процес взаємозв'язку практики і теорії в педагогіці нероздільний. Впровадження інноваційних тьюторських технологій у наш час є досить актуальним. Так, тьюторський супровід в умовах закладу загальної середньої освіти є багатограним процесом, передбачає оволодіння основами інноваційної педагогічної діяльності та забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу.

Від ефективності інноваційних педагогічних технологій суттєвою мірою залежить не лише функціонування освітньої системи, а загалом її

фінальний результат. З огляду на це модернізація інноваційної педагогічної діяльності стає основним ресурсом, що потенційно оптимізує освітню сферу через удосконалення діяльності всіх суб'єктів навчального процесу закладу загальної середньої освіти.

Зазначимо, що проблема тьюторського супроводу реалізується відповідно до виконання Наказу Міністерства освіти і науки України від 30.06.2016 р. № 730 «Про проведення всеукраїнського експерименту з впровадження науково-педагогічного проекту «Школа тьюторської майстерності» на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Маріупольського державного університету, Комунального закладу «Запорізький

обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти», Мелітопольської гімназії № 9 Мелітопольської міської ради Запорізької області, Мелітопольської гімназії № 10 Мелітопольської міської ради Запорізької області, комунального закладу «Василівська гімназія «Сузір'я» – загальноосвітня школа I–III ступенів Василівської районної ради Запорізької області».

Так, формування в Україні нових напрямів розвитку освіти, науково-технічної творчості пов'язано із новими імпульсами, які надає громадянське суспільство. У контексті цього запиту тьюторський супровід дасть змогу реалізовувати особистості внутрішні ресурсні можливості, розвинути її автономність з урахуванням процесів самопрогнозування і самосприйняття через культурні способи взаємодії людини із соціумом, під час прийняття стратегічно важливих рішень стосовно освітніх, професійних, життєвих проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема специфіки тьюторського супроводу в умовах закладу загальної середньої освіти охарактеризована в наукових розвідках В.В. Артьоменко, С.В. Ветрова, М.О. Голубевої, Н.М. Дем'яненка, О.В. Іванова, Т.М. Ковальової, Т.О. Лукіної, О.П. Літовки, Л.Ю. Москальової, Т.А. Литвиненко, В.А. Нікітіна, О.В. Яковець та ін.

Мета статті – висвітлити та проаналізувати специфіку тьюторського супроводу в умовах закладу загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Специфіка тьюторського супроводу вмотивовує низку актуальних педагогічних завдань, що потребують наукового обґрунтування. У руслі порушеної проблеми варто докладно охарактеризувати основні функції та професійні обов'язки тьютора в умовах закладу загальної середньої освіти.

Осмислення наукових праць і досвіду практичної роботи слугує підставою стверджувати, що тьютор у контексті професійної діяльності забезпечує психолого-педагогічну та соціальну підтримку індивідуальної освіти учнів, а саме: зумовлює необхідність розробки індивідуальної програми для кожного з учнів, що передбачає аналітичний опис, характеристику, класифікацію та систематизацію механізмів психолого-педагогічної та соціальної підтримки тьюторських практик; разом з учителем класу виконує навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми їх проведення, допомагає учням у виконанні навчальних завдань, залучає дітей до різних видів навчальної діяльності; адаптує навчальні матеріали з урахуванням інди-

видуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Аналіз праць, присвячених професійній діяльності тьютора, дає змогу визначити, що тьюторський супровід в умовах закладу загальної середньої освіти спрямований на соціалізацію учнів, формування у них загальної культури та дотримання правил безпеки. З огляду на це зауважимо, що у своїй професійній діяльності тьютор використовує інноваційні форми, методи та прийоми навчання, які спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності учнів [2, с. 204].

Слід зважати і на те, що тьютор проводить роботу з учнями з підготовки до підсумкової атестації; просвітницьку роботу з батьками.

Отже, характерними рисами тьюторів є інноваційність, духовність, гуманність, творчість, самореалізація, самовдосконалення та креативність. З огляду на це основне завдання тьюторів в умовах закладу загальної середньої освіти полягає в тому, щоб скласти для учня індивідуальну освітню програму розвитку.

Під час дослідження з'ясовано, що тьютор у контексті професійної діяльності здійснює такі функції:

– організаційну: допомагає в організації навчально-виховного процесу в класі; надає допомогу учням з особливими освітніми потребами в організації робочого місця; проводить спостереження за учнем з метою вивчення його індивідуальних особливостей, інтересів та потреб; сприяє формуванню саморегуляції та самоконтролю учнів; співпрацює з учителями, які безпосередньо працюють з учнями та беруть участь у розробленні індивідуальної програми для кожної дитини;

– діагностичну: розробляє індивідуальну програму розвитку для кожної дитини; вивчає особливості діяльності і розвитку дітей з особливими освітніми потребами; оцінює виконання індивідуальної програми розвитку кожної дитини та аналізує динаміку розвитку учнів;

– консультативну: постійно спілкується з батьками, надаючи їм необхідну консультативну допомогу; інформує вчителя класу про досягнення учнів; дотримується педагогічної етики, поважає гідність особистості дитини, захищає її від будь-яких форм фізичного та психічного насильства; постійно підвищує свій професійний рівень, тьюторську майстерність, загальну культуру; несе відповідальність разом з іншими працівниками за здоров'я та психологічний стан учнів; веде встановлену педагогічну документацію;

– навчально-розвивальну: надає освітні послуги, спрямовані на реалізацію індивідуальної програми розвитку для кожної дитини; здійснює психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами, дбає про соціальну адаптацію учнів; сприяє розвитку соціаль-

ної активності дітей, розкриттю їхніх здібностей та талантів.

Рефлексія літературних джерел засвідчує, що тьютор мусить знати: Конституцію України; закони України; акти Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України щодо освітньої галузі; накази та розпорядження Міністерства освіти і науки України; Декларацію прав і свобод людини; Конвенцію про права дитини; нормативно-правові акти з питань навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами; міжнародні документи про права людини й дитини; державні стандарти освіти; нормативні документи з питань навчання та виховання; інші законодавчі та нормативно-правові акти з питань освіти; педагогіку, психологію, вікову фізіологію, шкільну гігієну, методика виховної роботи; досягнення сучасної психолого-педагогічної науки і практики; законодавство про працю; форми роботи з громадськими організаціями; правила і норми охорони безпеки праці, правила виробничої санітарії та протипожежної безпеки; нормативні документи з питань навчання і виховання дітей та молоді; сучасні педагогічні технології навчання; основи роботи з текстовими редакторами, електронними таблицями, електронною поштою та браузером, мультимедійним обладнанням; правила внутрішнього трудового розпорядку освітнього закладу; правила з охорони праці та пожежної безпеки.

Унаслідок осмислення фахової діяльності тьюторів підсумовано, що з огляду на реалії сьогодення специфіка тьюторського супроводу полягає у створенні необхідних умов для вдосконалення навчально-виховного процесу закладу загальної середньої освіти. Так, входження України в гуманітарний контекст світової цивілізації викликало необхідність докорінної зміни системи освіти, методології і технології організації навчально-виховного процесу у навчальних закладах різного типу. Пошуки, які ведуть колективи навчальних закладів нового типу, можуть збагатити не лише шкільну практику, а й педагогічну науку [1, с. 4].

Унаслідок теоретичного аналізу підсумовано, що необхідність впровадження тьюторського супроводу учнів в умовах закладу загальної середньої освіти зумовлена тим, що технології тьюторського супроводу дають змогу вирішувати завдання нових систем безперервної освіти. Отже, підготовка тьюторів є багатогранним про-

цесом, передбачає не лише передачу знань і технологій, але і формування творчих компетентностей, готовності до перенавчання, вміння навчатися протягом усього життя. Так, у процесі тьюторського супроводу учні мають залучатися до дослідницьких проектів, творчих занять, спортивних заходів [3, с. 301].

Аналіз педагогічних праць засвідчує, що основним завданням тьюторського супроводу є посилення виховного потенціалу закладу загальної середньої освіти, забезпечення індивідуалізованого психолого-педагогічного супроводу кожного, хто навчається. Зазначимо, що тьюторами можуть бути фахівці, які розуміють і приймають філософію відкритої освіти, професійно володіють технологіями тьюторського супроводу.

Висновки і пропозиції. Аналіз стану наукового розроблення порушеної проблеми спонукав до висновку, що професійне самовдосконалення тьютора – органічний компонент підготовки до інноваційної педагогічної діяльності. Особливості специфіки тьюторського супроводу аргументовані низкою чинників: суб'єктність, особистісність об'єкта впливу, а також його результату; вплив ступеня гуманізації навчально-виховної діяльності тьютора на результат (особистість дитини).

Проведений науковий пошук засвідчує, що сучасна освіта України переживає період глибоких змін, що зумовлене багатьма чинниками, серед яких важливе місце посідають трансформаційні процеси в соціальній сфері та формування нових цілей в освіті. Отже, тьюторський супровід набуває особливої значущості в становленні й розвитку особистості, окресленні її життєвих пріоритетів та перспективних планів.

Перспективи подальшого наукового пошуку спрямовані на розроблення моделі тьюторського супроводу в умовах закладу загальної середньої освіти.

Список використаної літератури:

1. Бойко А.М. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Полтава, 2011. Вип. 2. С. 4–10.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ, 2004. 352 с.
3. Лукіна Т.О. Тьютор. *Енциклопедія освіти*. АПН України. Київ, 2008. 924 с.

Shevchenko Yu., Merkulova N. Specificity of tutor accompaniment in the conditions of the institution of general secondary education

The article deals with the problem of the specifics of tutor accompaniment of students in the conditions of the institution of general secondary education. It is noted that in the context of the modernization of the education system of Ukraine, the tutor should direct his professional and pedagogical activity to the implementation of innovative content for improving the quality of teaching students. It is determined that the result of innovative processes is the use of theoretical and practical innovations, as well as those that are formed on the verge of the theory and practice of tutor support. Thus, the tutor may act as an author, researcher, user and advocate of innovative pedagogical technologies, theories and concepts.

Activation of innovation processes in Ukraine has intensified two important problems of pedagogy – the problem of studying, generalization and dissemination of advanced tutor experience and the problem of implementing the achievements of psychological and pedagogical science into practice. It was discovered that tutoring is an ideology that is based on such values and approaches that promote the development of a new professional role by the teacher, his awareness of the philosophy of individualization of the educational process, the practical development of other technologies, including the technologies of open education.

During the study, it was discovered that tutoring is being implemented on the basis of the values of individualization, freedom, self-determination, meaningful attitude to one's own life, his future. It should be noted that this process is connected with the tasks of education – to teach the student to use himself in connection with his goals and the image of the future, see himself as a potential. It is proved that such a work allows constructing an individual educational trajectory for each student. The readiness of teachers for tutoring innovative activity is ensured by their mastery of the technology of its organization and implementation in the system of institution of general secondary education. So, the main thing in this process is to prepare a teacher for work in a new school, which changes not only by type, but also by the content, forms and methods of organizing the educational process.

Key words: *tutor, innovations, innovative pedagogical technologies, tutor support, competence, methodology.*